

دانشنامه اصولیان شیعه

جلد دوم

محمدرضا ضمیری

استادیار دانشگاه پیام نور

www.ketab.ir

دانشنامه اصولیان شیعه

جلد دوم

محمدرضا ضمیری

- ناشر: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی
- وابسته به دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم
- تهیه: پژوهشکده فقه و حقوق
- سرویراستار: محمدباقر انصاری
- چاپ: مؤسسه بوستان کتاب
- چاپ اول: زمستان ۱۳۹۳
- شمارگان: ۱۰۰۰
- قیمت: ۳۰۰۰۰ تومان
- عنوان: ۳۱۳ مسلسل: ۵۱۵

همه حقوق برای ناشر محفوظ است.

نشانی: قم، خیابان شهدا (صفائیه)، کوچه آمار، پلاک ۴۲

تلفن و دورنگار: ۰۲۵-۳۷۸۳۲۸۳۳، ص.پ: ۳۷۱۸۵/۳۸۵۸، کدپستی: ۳۷۱۵۶-۱۶۴۴۹

مراکز پخش: ۱. قم، میدان شهدا، تلفن و دورنگار: ۰۲۵-۳۷۸۳۲۸۳۴

۲. تهران، خیابان انقلاب، رویروی درب دانشگاه تهران، پاساژ فرزنده

طبقه همکف، واحد ۳۱۲، تلفن: ۶۶۹۵۱۵۳۴

وب سایت: www.pub.isca.ac.ir؛ پست الکترونیک: pashr@isca.ac.ir

سرشناسه:	ضمیری، محمدرضا، ۱۳۴۶-
عنوان و نام پدیدآور:	دانشنامه اصولیان شیعه/ محمدرضا ضمیری؛ تهیه پژوهشکده فقه و حقوق
مشخصات نشر:	قم: دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، معاونت پژوهشی، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، ۱۳۹۳
مشخصات ظاهری:	ج: جدول
شابک:	...- (دوره):
	...- (ج ۲): ۲۴۸ ص: ۳۰۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست‌نویسی:	فیا
یادداشت:	کتابنامه: ص. [۴۰۵]-۴۱۰؛ همچنین به صورت زیرنویس
یادداشت:	نمایه
موضوع:	اصولیان شیعه - سرگذشتنامه
موضوع:	فقیهان شیعه - سرگذشتنامه
موضوع:	اصول فقه شیعه - تاریخ
شماره افزوده:	دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، معاونت پژوهشی، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، پژوهشکده فقه و حقوق
رده‌بندی کنگره:	BP ۱۵۳/۱ ض ۸۵۲ ۱۳۹۳
رده‌بندی دیویی:	۲۹۷/۳۹۲
شماره کتابشناسی ملی:	۳۷۴۴۷۸۹

فهرست

۲۳	سخنی با خواننده
۲۵	۱ / عبدالواحد ابن علی شوشتری (تستری)
	۲ / نورالدین بن شریف الدین بن نورالدین محمد شاه بن مبارزالدین منده بن حسین مرعشی حسینی
۲۶	شوشتری
۲۹	۳ / محمد امین بن محمد شریف استرآبادی
۳۱	بررسی کتاب الفوائد المدنیة
۳۱	۱. کلیات
۳۱	۱-۱. معرفی کتاب الفوائد المدنیة
۳۳	۲. روش استرآبادی در این کتاب
۳۳	۱-۲. روش انتقادی
۳۶	۲-۲. اصول برگرفته شده از روایات
۳۷	۲-۳. تتبع فراوان
۳۸	۲-۴. دقت در اصطلاحات و تفکیک آنها
۳۹	۲-۵. ادب در نقل قول
۴۰	۳. تأثیرپذیری از گذشتگان
۴۰	۱-۳. شیخ طوسی
۴۱	۲-۳. محقق حلی

۴۲	۳-۳. میرزا محمد استرآبادی
۴۲	۴. نوآوری‌ها و آرای ویژه
۴۲	۴-۱. نقد تاریخ
۴۲	۴-۱-۱. عصر ائمه اطهار علیهم‌السلام و قداما
۴۳	۴-۱-۲. عصر متأخرین
۴۴	۴-۱-۳. عصر جدید
۴۴	۴-۲. زمینه‌ها و عوامل طرح برخی نظریات اصولی توسط اهل سنت
۴۵	۴-۳. بررسی عوامل رویکرد اصولیین متأخر شیعه به اصول اهل سنت
۴۶	۴-۴. اشتباهات متأخرین
۴۸	ناکارایی شیوه متأخرین و منشأ آن
۴۹	۴-۵. ترسیم شیوه قداما
۵۰	۴-۵-۱. مبانی کلامی شیوه قداما
۵۰	۴-۵-۲. شیوه قداما
۵۲	۴-۶. روایات تنها مدرک دین‌شناسی
۵۳	۴-۷. تصحیح احادیث کتاب‌های حدیثی شیعه
۵۴	۴-۸. قرائن قطعی صدوری و دلالتی روایات
۵۴	قرائن موجب قطع در سند روایت
۵۵	قرائن موجب قطع در متن حدیث
۵۶	قرائن قطعی جهتی
۵۷	۴-۹. اصول عملیه
۵۷	۴-۹-۱. برائت
۵۷	۴-۹-۲. استصحاب
۵۸	۴-۹-۳. موارد اجرای احتیاط

۶۰	۴-۱۰. اجماع
۶۱	۴-۱۱. حرمت اجتهاد
۶۲	۴-۱۲. نفی حجیت ظواهر قرآن و سنت نبوی
۶۳	۴-۱۳. عقل از دیدگاه استرآبادی
۶۴	۴-۱۴. روش تحقیق در علوم اسلامی (اصول فقه، کلام، فقه، تفسیر)
۶۶	۴-۱۵. تمادل و ترجیح
۶۷	۴ / میرمحمدباقر بن شمس‌الدین محمد استرآبادی، معروف به میرداماد
۷۱	۵ / ملا مراد بن علی خان تفرشی
۷۳	۶ / سید بدرالدین بن احمد حسینی عاملی انصاری
۷۵	۷ / محمد بن علی بن احمد حریری حروفشی
۷۷	۸ / سید حسین بن میرزا رفیع‌الدین محمد بن امیر شجاع‌الدین محمود مرعشی، معروف به سلطان‌العلماء و خلیفه‌السلطان
۸۱	۹ / نورالدین علی بن علی بن حسین موسوی عاملی جبعی بحرانی
۸۳	۱۰ / مولی عبدالله بن محمد تونی بشروی (مشهور به فاضل تونی)
۸۳	۱. زندگی‌نامه و آثار
۸۴	۱-۱. تألیفات
۸۶	۲. روش‌شناسی تونی در این کتاب
۸۶	۲-۱. معرفی کتاب الوافیة فی اصول‌الفقه
۸۶	۲-۱-۱. دسته‌بندی جدید مباحث اصولی
۸۷	۲-۱-۲. آموزشی بودن
۸۸	۲-۱-۳. حذف مباحث کم‌فایده
۸۹	۲-۱-۴. متقن نمودن استدلال‌ها
۹۰	۲-۱-۵. ریشه‌یابی مسائل

- ۹۱ ۲-۱-۶. تصویر جامع از فروع یک مسئله
- ۹۱ ۲-۱-۷. دفاع از روش اصولیین
- ۹۲ ۲-۱-۸. مبانی کلامی
- ۹۳ ۳. تأثیرپذیری از گذشتگان
- ۹۳ ۳-۱. سید مرتضی
- ۹۳ ۳-۱-۱. ظهور صیغه امر در وجوب یا غیر آن
- ۹۴ ۳-۱-۲. منتهای تخصیص
- ۹۴ ۳-۱-۳. حجیت‌نداشتن مفاهیم
- ۹۵ ۳-۲. شیخ طوسی
- ۹۵ ۳-۲-۱. دو نسبت ناروا به شیخ طوسی
- ۹۶ ۳-۳. محقق حلی
- ۹۶ ۳-۳-۱. تخصیص قرآن به خبر واحد
- ۹۷ ۳-۳-۲. تمسک به عدم دلیل
- ۹۸ ۳-۳-۳. قیاس منصوص‌العله
- ۹۹ ۳-۴. شهید ثانی
- ۹۹ ۴. نوآوری‌ها و افکار ویژه اصولی
- ۱۰۰ ۴-۱. تعریف علم اصول
- ۱۰۰ ۴-۲. فوریت در امر
- ۱۰۱ ۴-۳. توقف در تعارض احوال
- ۱۰۲ ۴-۴. بحث مشتق
- ۱۰۳ ۴-۵. بیان صورت‌های اجتماع امر و نهی
- ۱۰۴ ۴-۶. ارائه شیوه کاربردی برای فحص از مخصص
- ۱۰۵ ۴-۷. عدم اعتماد به اجماع منقول

۴-۸. شرایط حجیت خبر واحد در عصر حاضر.....	۱۰۶
۴-۹. قاعده اشتغال.....	۱۰۶
۴-۱۰. شروط جریان اصل برائت و سایر اصول.....	۱۰۷
۴-۱۱. استقصای موارد استعمال اصل.....	۱۰۸
۴-۱۲. شروط حجیت استصحاب.....	۱۰۹
۴-۱۳. تعریف اجتهاد.....	۱۱۰
۴-۱۴. موارد کاربرد ملکه اجتهاد.....	۱۱۱
۴-۱۵. احتیاج به فروع فقه.....	۱۱۲
۴-۱۶. تقسیم مکلفان به مقلد و مجتهد و محتاط.....	۱۱۲
۴-۱۷. نظریه خاص در تقلید.....	۱۱۳
۴-۱۸. وجه احتیاج به علم رجال.....	۱۱۳
۴-۱۹. استقصا در موارد تعارض و مرجحات.....	۱۱۴
۴-۲۰. تفصیل میان احکام تکلیفی و وضعی در استصحاب.....	۱۱۶
۴-۲۱. دلیل عقلی برای حجیت خبر واحد.....	۱۱۷
۱۱ / شیخ حسین بن شهاب الدین بن حسین بن محمد بن حیدر عاملی کرکی.....	۱۱۹
۱. زندگینامه و آثار.....	۱۱۹
۲. روش شناسی.....	۱۲۱
۲-۱. معرفی کتاب هدایة الابرار الی طریق الائمة الاطهار علیهم السلام	۱۲۱
۲-۲. انگیزه تألیف کتاب.....	۱۲۲
۲-۳. احاطه بر مبانی مجتهدان.....	۱۲۳
۲-۴. ادب علمی در برخورد با دیدگاه‌های مخالفان.....	۱۲۴
۲-۵. تاریخ‌گرایی.....	۱۲۵
۲-۵-۱. سیر تحول شیوه قدما به متأخرین.....	۱۲۶

- ۲-۵-۲. تاریخچهٔ پیدایش اجتهاد نزد اهل سنت ۱۲۶
- ۲-۶. موضع‌گیری در برابر عقل ۱۲۸
- ۲-۶-۱. تفکیک مباحث عقلی منقوله و غیرمنقوله ۱۲۸
- ۲-۶-۲. تفکیک قبل از ورود شریعت و بعد از آن ۱۲۹
- ۲-۶-۳. عدم اعتماد به عقل مستقل در امور دین ۱۲۹
- ۲-۶-۴. لزوم احتیاط در مورد استنباطات عقلیه ۱۳۰
- ۲-۶-۵. مقصود از دلیل عقل ۱۳۱
- ۲-۶-۶. ضدیت با فلسفه ۱۳۱
۳. تأثیرپذیری از گذشتگان ۱۳۲
- ۳-۱. سید مرتضی ۱۳۲
- ۳-۱-۱. مقدمه واجب ۱۳۲
- ۳-۱-۲. استصحاب ۱۳۳
- ۳-۱-۳. دلالت صیغه امر بر وحدت و تکرار ۱۳۴
- ۳-۲. شیخ طوسی ۱۳۵
- ۳-۳. شیخ بهایی ۱۳۵
- ۳-۴. احمدین‌ابی طالب طبرسی ۱۳۶
۴. نوآوری‌ها و افکار ویژه ۱۳۷
- ۴-۱. تبیین روش قدما در فهم دین ۱۳۸
- ۴-۱-۱. وجود دلایل قطعی بر احکام دین ۱۳۸
- ۴-۱-۲. نفی مراجعه به منابع غیرروایی ۱۳۹
- الف) عدم جواز عمل به ادله عقلی ظنی ۱۳۹
- ب) مذمت روش‌های اختلافی ۱۴۰
- ۴-۱-۳. اثبات صحت روایات کتب اربعه ۱۴۱

۱۴۱	۴-۱-۳-۱	شرح برخی اصطلاحات و مفاهیم
۱۴۳	۴-۱-۳-۲	دلایل و شواهد صحت اخبار کتب اربعه
۱۴۸	۴-۱-۳-۳	سؤالات و شبهات
۱۵۲	۴-۱-۳-۴	تقسیم احادیث به دو قسم یا چهار قسم
۱۵۳	۴-۱-۳-۵	روش قدما در برخورد با روایات
۱۵۴	۴-۱-۳-۶	روش قدما در تفسیر قرآن
۱۵۶	۴-۲	نقد علم درایة الحدیث
۱۵۷	۴-۳	نقد علم اصول فقه و مبانی آن
۱۵۸	۴-۳-۱	چگونگی پیدایش نیاز شیعه به اصول فقه
۱۵۸	۴-۳-۲	ماهیت علم اصول فقه
۱۵۹	۴-۳-۳	هدف از طرح مباحث اصولی
۱۵۹	۴-۳-۴	مبانی مسایل علم اصول فقه
۱۶۰	۴-۴	جایگزین اجماع
۱۶۱	۴-۴-۱	توجیه اجماعات متناقض
۱۶۲		اجماع متقدمین
۱۶۲	۴-۴-۲	اجماع های اقناعی
۱۶۳	۴-۵	احتیاط
۱۶۴	۴-۵-۱	دلایل وجوب احتیاط
۱۶۴	۴-۵-۲	شیوه احتیاط
۱۶۵	۴-۶	نفی اصل براءت
۱۶۶	۴-۷	وجوب عینی اجتهاد
۱۶۷	۴-۸	اعتبار قول میت
۱۶۸	۱۲	محمد بن حیدر حسنی طباطبائی سید رفیع الدین نائینی، معروف به رفیعا
۱۷۰	۱۳	احمد بن خلیل غازی قزوینی

- ۱۴ / شیخ فخرالدین بن محمد بن علی بن احمد بن طریح رماحی نجفی، معروف به شیخ طریحی ۱۷۱
- ۱۵ / محمد صالح بن احمد بن شمس الدین مازندرانی، معروف به ملا صالح مازندرانی ۱۷۳
- ۱۶ / مولی خلیل بن غازی قزوینی ۱۷۷
- ۱۷ / محمد باقر بن محمد مؤمن سبزواری (محقق سبزواری) ۱۸۱
- ۱۸ / ملا محسن فیض کاشانی، محمد بن شاه مرتضی ۱۸۴
۱. معرفی کتاب الاصول الاصله ۱۸۸
۲. انگیزه تألیف ۱۹۰
۳. روش شناسی فیض کاشانی ۱۹۰
- ۳-۱. روش اشراقی در استنباط احکام ۱۹۱
۴. تأثیر پذیری از گذشتگان ۱۹۲
- ۴-۱. شهید ثانی ۱۹۲
- ۴-۲. محمد امین استرآبادی ۱۹۲
- ۴-۲-۱. تصحیح روایات کتب اربعه ۱۹۳
- ۴-۲-۲. حجت ندانستن استصحاب در حکم شرعی ۱۹۴
- ۴-۲-۳. تحریم عمل به ظن ۱۹۵
- ۴-۲-۴. نفی اجتهاد در احکام ۱۹۵
- ۴-۲-۵. قاعده گرایی ۱۹۶
- ۴-۲-۶. عدم حجیت ظن ۱۹۷
۵. تعدیل آرای امین استرآبادی ۱۹۸
- ۵-۱. ظواهر کتاب و سنت نبوی ۱۹۸
- ۵-۲. اجماع ۱۹۹
- ۵-۳. اصل برائت ۱۹۹
- ۵-۴. روش تفسیری ۲۰۰

۲۰۱	۵-۵. حجیت مضمرات
۲۰۱	۵-۶. تسامح در ادله سنن
۲۰۲	۵-۷. عقل از دیدگاه فیض کاشانی
۲۰۳	۵-۷-۱. رابطه عقل و شرع
۲۰۴	۱۹ / محمدتقی دهخوار قانی
۲۰۵	۲۰ / حسام‌الدین بن جمال‌الدین بن طریح النجفی
۲۰۷	۲۱ / محمدطاهر بن محمدحسین قمی
۲۱۰	۲۲ / محمد بن حسن شیروانی، معروف به ملامیرزا و مدقق شیروانی
۲۱۴	۲۳ / حسین بن جمال‌الدین محمد بن حسین خوانساری، معروف به محقق خوانساری
۲۱۸	۲۴ / صفی‌الدین فخرالدین بن محمد علی بن احمد طریحی نجفی
۲۲۰	۲۵ / عبدالله بن عیسی بن محمد صالح بن شاه ولی جیرانی اصفهانی، مشهور به افندی تبریزی
۲۲۳	۲۶ / شیخ یوسف بن احمد بحرانی، صاحب حدائق
۲۲۸	تأثیر پذیری از گذشتگان
۲۲۸	۱. سید مرتضی
۲۲۸	۱-۱. قیاس منصوص العلة
۲۲۹	۱-۲. نفی استصحاب
۲۳۰	۲. شیخ طوسی
۲۳۱	۳. محقق حلّی
۲۳۱	۴. شهید اول
۲۳۲	۵. مجلسی
۲۳۲	۵-۱. دسته‌بندی روایات
۲۳۳	۵-۲. توسعه مجامع روایی در استنباط
۲۳۴	۶. ملا محسن فیض کاشانی

۲۳۵	۷. شهید ثانی
۲۳۵	۸. سید نعمت‌الله جزائری
۲۳۷	۹. محدث استرآبادی
۲۳۷	۹-۱. موارد اجماع معتبر
۲۳۸	۹-۲. وظیفه در موارد ابتلای عمومی
۲۳۸	۹-۳. مباحث اصولی مخالف با روایات معصومین
۲۳۹	۹-۴. تأثیر‌پذیری در سبک استدلال
۲۳۹	نوآوری‌ها و آرای ویژه
۲۳۹	۱. انکار عرف
۲۴۰	۲. راه نوین برای حل تعارض عقل و نقل
۲۴۱	۳. تفصیل در استناد به برائت
۲۴۲	۴. ترسیمی جدید از جایگاه قرآن در استنباط
۲۴۲	۵. خدشه در کتاب‌های رجالی
۲۴۳	۶. شیوه استکشاف قاعده فقهی
۲۴۴	۷. تقریب میان شیوه اخباری و اصولی
۲۴۵	۸. جایگاه احتیاط در استنباط
۲۴۶	۸-۱. موارد احتیاط وجوبی
۲۴۷	۸-۲. موارد احتیاط مستحبی
۲۴۷	۹. حکم جاهل به احکام شرعی
۲۴۹	۲۷ / خلف‌بن عبد علی ابن احمد بن ابراهیم بن احمد بن صالح عصفوری درازی بحرانی
۲۵۱	۲۸ / شیخ محمد باقر بن محمد اکمل، معروف به وحید بهبهانی
۲۵۱	۱. زندگی‌نامه و آثار
۲۵۴	۲. کلیات

۲۵۴	۲-۱. روش بحث اصولی از نظر بهیهانی
۲۵۵	۲-۱-۱. نگاه کاربردی به هر مسئله اصولی
۲۵۵	۲-۱-۲. توجه به سیر تاریخی
۲۵۶	۲-۱-۳. شیوه استقرایی
۲۵۷	۲-۱-۴. توجه به افکار معاصران
۲۵۸	۲-۱-۵. رویکرد به شبهات و سؤالات جدید
۲۵۸	۲-۱-۶. عنایت به کشف صحیح شیوه متقدمین و متأخرین
۲۵۹	۳. تأثیرپذیری از گذشتگان
۲۵۹	۳-۱. سید مرتضی
۲۵۹	۳-۱-۱. علم حاصل از اخبار متواتر
۲۶۰	۳-۱-۲. حظر و اباحه
۲۶۱	۳-۲. شیخ طوسی
۲۶۱	۳-۲-۱. قرائن صحت اخبار آحاد
۲۶۲	۳-۲-۲. خبر واحد بدون قرینه و حالات مختلف آن
۲۶۲	۳-۲-۳. تعارض اخبار و علاج آن
۲۶۳	۳-۳. صاحب معالم
۲۶۳	۳-۳-۱. انسداد باب علم
۲۶۴	۳-۳-۲. ظن آوردن اصل برائت
۲۶۴	۳-۴. فاضل تونی
۲۶۵	۳-۵. محقق حلی
۲۶۵	۳-۵-۱. دلایل احکام
۲۶۶	۴. افکار ویژه و ابتکاری وحید بهیهانی
۲۶۶	۴-۱. مقابله با نهضت اخباری گری

- ۲۶۶..... ۴-۱-۱. دفاع از علم اصول
- ۲۶۷..... الف) ارائه تاریخچه پیدایش برخی مباحث اصولی در عصر ائمه علیهم السلام
- ۲۶۷..... ب) بیان فلسفه اصول فقه
- ۲۶۸..... ج) پاسخ به شبهات اخباریان و دفاع از شیوه مجتهدان
- ۲۶۸..... ۴-۱-۲. دفاع از علم رجال
- ۲۶۹..... الف) اثبات عدم صحت احادیث کتاب‌های چهارگانه شیعه
- ۲۶۹..... ب) نقد منابع و مآخذ کتب اربعه
- ۲۶۹..... ج) شرح و تفسیر معنای «صحیح و علم» در کلمات قدما
- ۲۷۰..... د) تبیین اختلاف مشرب و مسلک میان قدما در خصوص احادیث
- ۲۷۰..... ه) اثبات عدم صحت برخی از اصول اربعه‌ائمه
- ۲۷۰..... ۴-۲. تأسیس اصل در ظن
- ۲۷۱..... ۴-۳. ظنی بودن اصول عملیه
- ۲۷۲..... ۴-۴. حکم واقعی و حکم ظاهری
- ۲۷۳..... ۴-۵. تحلیل جامعه‌شناختی اجماع
- ۲۷۴..... ۴-۶. نسبیت اجماع
- ۲۷۴..... ۴-۷. اصالت اندیشه اجماع
- ۲۷۵..... ۴-۸. حجیت قول لغوی
- ۲۷۶..... ۴-۹. جمع بین اخبار
- ۲۷۶..... ۴-۹-۱. تاریخچه جمع بین اخبار
- ۲۷۶..... ۴-۹-۲. اعتراض به شیوه جمع متأخران
- ۲۷۷..... ۴-۹-۳. اقسام جمع
- ۲۷۹..... ۴-۱۰. شک در تکلیف و شک در مکلف به
- ۲۷۹..... ۴-۱۱. ارائه دلیل جدید در استصحاب

۲۸۰	۴-۱۲. دلایل جدید در بحث برائت
۲۸۲	۴-۱۳. تنجیز علم اجمالی
۲۸۳	۴-۱۴. راه‌های خروج از نص
۲۸۴	۴-۱۵. حجیت داشتن مفهوم عدد
۲۸۵	۴-۱۶. تعیین قلمرو فقه
۲۸۷	۲۹ / محمد مهدی بن ابی ذر نراقی کاشانی
۲۹۱	۳۰ / محمد مهدی بن مرتضی بن محمد بن عبدالکریم بن مراد طباطبائی، ملقب به بحر العلوم
۲۹۵	۳۱ / محسن بن حسن بن مرتضی بن شرف‌الدین بن نصرالله حسینی أعرجی، معروف به «محقق أعرجی»
۲۹۸	۳۲ / جعفر بن خضر بن محمد بن سیف‌الدین مالک، معروف به کاشف‌الغطاء
۲۹۸	۱. زندگینامه
۲۹۹	۱-۱. خدمات علمی و فرهنگی
۳۰۰	۱-۲. مبارزه علمی و عملی با وهابیان
۳۰۱	۱-۳. تقابل با اندیشه‌های اخباریان
۳۰۴	۲. روش‌شناسی
۳۰۴	۲-۱. معرفی اجمالی کتاب کشف‌الغطاء
۳۰۵	۲-۲. کیفیت طرح مباحث اصولی
۳۰۵	۲-۲-۱. اصول کاربردی
۳۰۶	۲-۲-۲. طرح جدید مسائل اصولی
۳۰۶	۲-۳. اختصار در بیان
۳۰۷	۲-۴. تطبیق اصول بر فروع و مصادیق
۳۰۷	۲-۵. تبیین مباحث اصولی با تکیه بر مبانی کلامی
۳۰۸	۳. اندیشه‌های اصولی کاشف‌الغطاء
۳۰۸	۳-۱. منابع مباحث اصولی

- ۳۰۸ ۳-۱-۱. قرآن
- ۳۰۹ ۳-۱-۲. روایات
- ۳۰۹ توجه ویژه به نهج البلاغه
- ۳۱۰ ۳-۱-۳. عقل
- ۳۱۰ ۳-۱-۴. عرف
- ۳۱۱ ۳-۱-۵. ذوق سلیم فقهی
- ۳۱۱ ۳-۱-۶. سیره
- ۳۱۱ الف) سیره علماء
- ۳۱۲ ب) سیره به طور مطلق
- ۳۱۲ ۳-۱-۷. کلمات و سیره انبیای گذشته
- ۳۱۴ ۳-۲. نوآوری‌های کاشف الغطاء
- ۳۱۴ ۳-۲-۱. دسته‌بندی جدید در اوامر
- ۳۱۶ ۳-۲-۲. مفاهیم متعدد
- ۳۱۷ ۳-۲-۳. بحث حکومت
- ۳۱۷ ۳-۲-۴. عدم حجیت قطع قطاع
- ۳۱۸ ۳-۲-۵. اهتمام ویژه به اجماع
- ۳۱۹ ۳-۲-۶. تئوری ترتب
- ۳۲۱ ۳-۲-۷. دسته‌بندی ادله به ذاتی و غیر ذاتی
- ۳۲۱ ۳-۲-۸. حجت اختیاری و حجت اضطراری
- ۳۲۲ ۳-۲-۹. احکام شش گانه
- ۳۲۳ ۳-۲-۱۰. بی‌اعتباری اجتهاد متجزی
- ۳۲۴ ۳-۲-۱۱. صورت‌بندی جدید آداب و سنن شرعی
- ۳۲۶ ۳-۲-۱۲. تضاد احکام

۳۲۷	۳-۲-۱۳. تقلید غیر اعلم
۳۲۷	۳-۲-۱۴. تبعیض در تقلید
۳۲۸	۳-۲-۱۵. کیفیت انجام عبادات دارای اجزا
۳۲۸	البحث الرابع عشر
۳۲۹	۳۳ / میرزا ابوالقاسم گیلانی، معروف به میرزای قمی
۳۲۹	۱. زندگی نامه
۳۳۳	۲. روش شناسی
۳۳۳	۲-۱. معرفی اجمالی کتاب «القوانین المحکمة»
۳۳۴	۲-۲. روش طرح مباحث اصولی
۳۳۴	۲-۲-۱. تبیین صورت مسئله
۳۳۶	۲-۲-۲. تفکیک وازگان کلیدی
۳۳۷	۲-۲-۳. اصول تفریمی
۳۳۷	۲-۲-۴. تطبیق مباحث اصولی با شیوه فقها در فقه
۳۳۸	۲-۲-۵. توجه به دیدگاه های متعدد
۳۳۹	۲-۲-۶. نگرش تاریخی به مسائل اصول فقه
۳۴۰	۲-۲-۷. اهتمام به بحث افعال در اصول
۳۴۰	۲-۲-۸. عدم حجیت اجماع در مسائل اصولی
۳۴۱	۲-۲-۹. روش صحیح در مباحث الفاظ و لغوی
۳۴۱	۲-۳. مبانی کلامی اصول
۳۴۱	۲-۳-۱. بحث جبر و اختیار
۳۴۲	۲-۳-۲. بحث بداء
۳۴۲	۲-۳-۳. مسئله اجتماع امر و نهی
۳۴۲	۲-۳-۴. قاعده لطف

۳۴۳	۲-۳-۵. شأن امام معصوم علیه السلام
۳۴۳	۲-۳-۶. حکمت الهی
۳۴۴	۲-۳-۷. حسن و قبح
۳۴۴	۳. تأثیرپذیری از گذشتگان
۳۴۴	۳-۱. سیدمرتضی
۳۴۵	۳-۲. علامه حلی
۳۴۶	۳-۳. شهید اول
۳۴۷	۳-۴. سید عمیدالدین
۳۴۷	۳-۵. صاحب معالم
۳۴۹	۳-۶. شیخ بهائی
۳۴۹	۳-۷. سلطان العلماء
۳۵۰	۳-۸. سیدصدرالدین شارح وافیہ
۳۵۱	۴. نوآوری‌ها و آرای ویژه
۳۵۱	۴-۱. موضوع علم اصول
۳۵۲	۴-۲. بساطت معنای وجوب
۳۵۲	۴-۳. کلامی بودن مسئله رجوع به مجتهد
۳۵۳	۴-۴. اختصاص خطاب به مشافهین
۳۵۴	۴-۵. انسداد باب علم و علمی
۳۵۶	تقریر انسداد
۳۵۶	مشکل اصلی و راه حل آن
۳۵۷	تفاوت دستگاه انسدادی قمی با افتتاحی شیخ انصاری
۳۵۹	نتایج و توابع نظریه انسداد قمی
۳۵۹	الف) کفایت ظنّ در مسائل اصول فقه

۳۶۰	 (ب) حجیت استقرای ناقص
۳۶۱	 (ج) حجیت ظن مجتهد
۳۶۱	 (د) جایگاه ظن در مباحث الفاظ
۳۶۲	 (ه) ظن آوردن اصول عملیه
۳۶۳	 (و) حجیت قواعد ظنی
۳۶۳	 (ز) قاعده غلبه
۳۶۴	 ۴-۶. عدم وجوب احتیاط در مثل ظهر و جمعه
۳۶۵	 ۴-۷. عدم حجیت استصحاب در امور خارجیّه
۳۶۵	 ۴-۸. عدم جریان استصحاب در احکام شریعت سابق
۳۶۵	 ۴-۹. استصحاب کتابی
۳۶۶	 ۴-۱۰. عدم دلالت نهی بر تکرار
۳۶۷	 ۴-۱۱. اقسام تواتر
۳۶۸	 ۴-۱۲. ترجیح شهرت متأخرین
۳۶۹	 ۳۴ / علی بن محمد بن ابی المعالی الصغیر بن ابی المعالی الکبیر طباطبایی حائری، معروف به صاحب ریاض
۳۷۳	 ۳۵ / محمد بن عبد النبی بن عبد الصانع سید جمال الدین ابوالاحمد نیشابوری، معروف به اخباری
۳۷۷	 ۳۶ / اسد الله بن اسماعیل بن محسن شوشتری کاظمی، مشهور به صاحب مقابض الانوار
۳۸۰	 ۳۷ / احمد بن محمد علی بن محمد باقر بن محمد اکمل بن محمد صالح بهبهانی کرمانشاهی
۳۸۳	 ۳۸ / محمد بن علی بن محمد بن ابی المعالی طباطبایی حائری، معروف به مجاهد
۳۸۷	 ۳۹ / عبدالله بن محمد رضا بن محمد بن محسن بن احمد بن علی حسینی نجفی کاظمی از آل شبر، معروف به شبر
۳۹۰	 ۴۰ / احمد بن محمد مهدی بن ابی ذر نراقی کاشانی
۳۹۴	 ۴۱ / محمد تقی بن محمد رحیم ایوانکیفی طهرانی اصفهانی، مشهور به «صاحب حاشیه بر معالم»
۳۹۷	 ۴۲ / محمد جعفر بن محمد علی بن محمد باقر بن محمد اکمل بهبهانی

۴۳ / محمدباقر بن محمد تقی بن محمد زکی بن محمد تقی بن شاه قاسم موسوی شفتی بیدآبادی اصفهانی،

معروف به حجت الاسلام ۴۰۰

۴۴ / محمد تقی بن ابی طالب بن علی اردکانی یزدی، معروف به اردکانی ۴۰۳

کتابنامه ۴۰۵

نمایه ۴۱۱

معصومان علیهم السلام ۴۱۱

اصطلاحات ۴۱۲

اعلام ۴۲۱

کتابها ۴۳۲

مکانها ۴۴۴

سخنی با خواننده

دانش اصول فقه بسان کلید اصلی اجتهاد و استنباط احکام در فقه، همواره مورد اهتمام فقها بوده است. حتی کسانی مانند اخباری‌ها که با این دانش به صورت رایج آن، مخالفت ورزیده‌اند، در عمل به نوعی اصول فقه مورد نظر خود متعهد مانده‌اند؛ همچنین زمانی که هنوز اصول فقه در چارچوب تألیفات مستقل قرار نگرفته بود، باز هم رعایت آن در سطح ارتکازات نانوشته، هنگام استدلال بر اثبات احکام شرعی و برداشت از دو منبع اصلی اجتهاد - قرآن و سنت - معمول بوده است.

پیدایش و تکامل اصول فقه، زادهٔ ضرورت‌هایی بوده است که فقها در طول تاریخ فقه، در جریان استنباط احکام، با آن مواجه بوده‌اند. گاهی در ضمن استنباط یک حکم، به مبنای اصولی آن اشاره می‌کرده‌اند و گاهی این مبانی را در آغاز کتاب فقهی خود یک‌جا می‌آورده‌اند تا اینکه ضرورت تدوین آنها به صورت یک دانش، تألیفات اصول فقهی را به بار آورد. بنابراین، یکی از راه‌های پی‌بردن به تاریخ تحول اصول فقه - که به سهم خود در رشد و بالندگی این دانش اجتهادی نقش به‌سزایی دارد - همراه شدن با زندگی علمی دانشیان اصول فقه است.

«دانشنامه اصولیان شیعه» با توجه به ضرورت فوق و ضرورت‌هایی که در «سخنی با خواننده» جلد اول این مجموعه، به‌خوبی توضیح داده شده، شکل گرفته است. اکنون

جلد دوم همراه با بازچاپ جلد اول و ویرایش جدید، یکجا، تقدیم صاحب نظران، پژوهشگران و علاقه‌مندان می‌گردد. محقق فرهیخته این مجموعه حجت‌الاسلام والمسلمین آقای محمدرضا ضمیری، هرچند با تأخیر و پس از چاپ دوم جلد اول، تلاش کرده‌اند دانشنامه را تا اواسط قرن سیزدهم هجری کامل کنند. پژوهشکده فقه و حقوق صمیمانه از ایشان سپاسگزاری می‌کند. همچنین از تلاش مضاعف نشر پژوهشگاه برای آماده‌سازی فنی و فرایندی اثر و بازچاپ جلد اول متناسب با چاپ جلد دوم تشکر می‌کنیم.

این پژوهش در گروه دانش‌های وابسته به فقه پژوهشکده فقه و حقوق به انجام رسیده است. از مدیر محترم این گروه و عضو شورای پژوهش پژوهشکده، حجت‌الاسلام والمسلمین آقای محمدعلی خادمی‌کوشا، ارزیابان پژوهشی گروه حجج‌الاسلام والمسلمین آقایان رضا مختاری و رضا اسلامی (اسفندیاری)، نیز کارشناس گروه جناب حجت‌الاسلام جلال عراقی نیز سپاسگزاری می‌شود.

همچنین از سایر اعضای شورای پژوهشی این پژوهش، فاضل ارجمند جناب آقای علی‌اکبر زمانی‌نژاد، حجج‌الاسلام والمسلمین آقایان حسنعلی علی‌اکبریان مدیر گروه فلسفه فقه و حقوق که نظارت پژوهش را هم بر عهده داشته‌اند و بیش‌تر هم در جایگاه مدیر گروه دانش‌های وابسته فقه، تحقیق را همراهی کرده‌اند، دکتر محمد صالحی مدیر گروه مسائل فقهی حقوقی، رسول نادری دبیر شورا و مدیر دفتر پژوهش تشکر و قدردانی می‌شود.

سیف‌الله صرامی

مدیر پژوهشکده فقه و حقوق